

ЗВІТ
за результатами моніторингового дослідження
організації дистанційного навчання у закладах
загальної середньої освіти Полтавської області
у 2023-2024 н.р. (I цикл)

Вступ

На виконання Плану роботи управління Державної служби якості освіти у Полтавській області (далі – управління Служби) на 2023 рік, який затверджено Головою Державної служби якості освіти України, протягом вересня-жовтня цього року у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) територіальних громад Полтавської області було проведено моніторинг якості організації дистанційного освітнього процесу (далі – моніторинг).

I. Загальна інформація

Усього в області 60 територіальних громад, у яких функціонує 528 закладів загальної середньої освіти (з урахуванням закладів обласного підпорядкування), де навчається 140,3 тис. здобувачів освіти. За інформацією від органів управління у сфері освіти територіальних громад області, станом на 08 вересня 2023 р., виключно дистанційно освітній процес здійснюють 38 ЗЗСО, очно-дистанційно – 174 ЗЗСО.

Вибірка для проведення моніторингу включала 40 ЗЗСО із 30 територіальних громад області, де функціонує 605 класів, у яких навчається 11 624 (8,3%) учнів.

Під час формування вибірки враховано такі вимоги: географічне розташування та місцевість, де знаходяться ЗЗСО (вся територія Полтавської області; міська та сільська місцевість); включення ЗЗСО міст обласного підпорядкування; заклади освіти різних типів (гімназії, ліцеї), заклади обласного підпорядкування.

Моніторинг проводився шляхом спостереження за дистанційними навчальними заняттями переважно у 2, 5, 9, 11 класах; онлайн-опитування керівників ЗЗСО та вибіркового анонімного анкетування педагогічних працівників усіх освітніх галузей, учнів базової та профільної школи, батьків учнів.

Опитування та анкетування здійснювалось за допомогою Google-форм. Всього було опитано 40 керівників ЗЗСО, 933 учителя предметів усіх освітніх галузей, 1189 здобувачів освіти 9 та 11 (10) класів, 2908 батьків учнів, переважно 2, 5, 9, 11 (10) класів.

II. Організація дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти Полтавської області у 2022-2023 н.р.

Із 40 ЗЗСО, що потрапили до вибірки, за інформацією керівників шкіл, освітній процес здійснюється **виключно дистанційно** у 28 (70%) закладах освіти, де функціонує 426 класів, у яких навчається 8274 учні. У змішаному (очно-дистанційному) форматі працюють 12 (30%) ЗЗСО, у яких налічується 179 класів, із яких виключно дистанційно навчається 52 класи (941 учень), а очно-дистанційно – 127 класів (2409 учнів). Таким чином виключно дистанційно у ЗЗСО вибірки навчається 478 класів (9215 учнів). 18 (45%) закладів освіти вибірки знаходяться у міській місцевості, а 22 (55%) – у сільській. Таке формування вибірки дає можливість прослідкувати тенденції організації дистанційного навчання, рівня комунікації між учасниками освітнього процесу; отримати достовірну інформацію щодо доступності дітей до загальної середньої освіти у період воєнного стану по області загалом.

Слід зазначити, що всі ЗЗСО, які потрапили до вибірки, мають відповідні накази щодо переведення закладу освіти на дистанційну (очно-дистанційну) форму навчання. Як показали результати опитування керівників ЗЗСО, **причинами переведення закладів освіти до роботи у дистанційному (очно-дистанційному) форматі** стали: у 25 (62,5%) закладах – відсутність укриттів взагалі та у 9 (22,5%) школах – відсутність належної кількості місць в укриттях. Разом з тим, по 1 школі зазначили такі причини: відсутність належних умов в укритті; проведення капітального ремонту в укритті; через часті та тривалі повітряні тривоги; у зв'язку із прийняттям рішення засновника (Кременчуцька ТГ). Таким чином, основними причинами переведення закладів освіти на дистанційне (очно-дистанційне) навчання є відсутність облаштованих укриттів та місць у них.

Важливим фактором якісної організації дистанційного (очно-дистанційного) навчання, його доступності для здобувачів освіти є наявність у ЗЗСО єдиної електронної платформи для проведення навчальних занять. За результатами опитування керівників ЗЗСО з'ясовано, що **єдину електронну платформу для проведення дистанційних занять** мають 29 (72,5%) ЗЗСО із 40 закладів освіти, які потрапили до вибірки; 8 (20%) закладів освіти працюють на двох електронних платформах, а 3 (7,5%) ЗЗСО здійснюють дистанційне навчання більше ніж на двох електронних платформах. У переважній більшості закладів освіти **рішення про використання електронних платформ** приймалось на засіданні педагогічної ради; у трьох

зкладах освіти педагогічні працівники обирали електронні платформи самостійно, ще у трьох – платформу було визначено адміністрацією школи, а в одному – місцевим органом управління освітою. Переважна більшість закладів освіти дистанційне навчання здійснюють з **використанням застосунків електронної платформи Google Workspace (G Suite for Education)**. Незнана кількість ЗЗСО використовують для асинхронних занять застосунки Google Workspace, а для синхронних онлайн-занять програму для організації відеоконференцій Zoom. Три ЗЗСО працюють на електронній платформі «Нові знання»; по 2 ЗЗСО – «Моя школа» та Human.ua, по 1 закладу освіти – із використанням інформаційно-комунікаційної автоматизованої системи «Єдина школа» та центру для командної роботи в Office 365 Microsoft Teams.

За результатами опитування керівників ЗЗСО, учнів та їхніх батьків з'ясовано, що **інформування здобувачів освіти про розклад навчальних занять** у майже половині (47,5%) закладів освіти вибірки здійснюють класні керівники через групи у меседжерах Viber, Telegram тощо. Близько третини учнів дізнаються про розклад навчальних занять на електронних платформах, 20% – із офіційного сайту школи. Більше 70% опитаних батьків комунікують з класним керівником та вчителями дитини через групи у меседжерах, 16% – по телефону, майже 13% - на електронній платформі.

Важливим завданням закладу освіти під час здійснення дистанційного навчання є **створення максимально безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу**. Як повідомили під час опитування керівники ЗЗСО у школах ведеться **просвітницька робота щодо кібербезпеки**. Класними керівниками, учителями інформатики для учнів та їх батьків в онлайн-форматі проводяться бесіди, відеолекторії, конкурси малюнків, тижні безпечного інтернету, квести «Безпечний Інтернет», інформаційні хвилинки «Профілактика кубербулінгу». Переважна більшість заходів відбувається із залученням працівників ювенальної превенції. За результатами анкетування: 73% опитаних учителів зазначили, що повідомляють учням про правила безпечної поведінки під час онлайн-занять на кожному уроці. Водночас, лише близько половини опитаних учнів зазначили, що вчителі повідомляють їм про безпеку в Інтернеті на кожному занятті. Близько чверті опитаних педагогів повідомляють дітям про правила безпечної поведінки в Інтернеті лише на початку семестру, що майже повністю співпадає з отриманою інформацією від учнів. Однак, 5% учнів, які проходили анкетування відмітили, що їм ніколи не повідомляли про те, як безпечно поводитись в Інтернеті. Практично всі опитані батьки зазначили, що знайомі з правилами

безпечної поведінки їхніх дітей в Інтернеті. Лише 2% батьків повідомили, що їм про це нічого невідомо. Загалом, результати моніторингу свідчать про належну роботу у ЗЗСО щодо інформування учасників освітнього процесу про кібербезпеку.

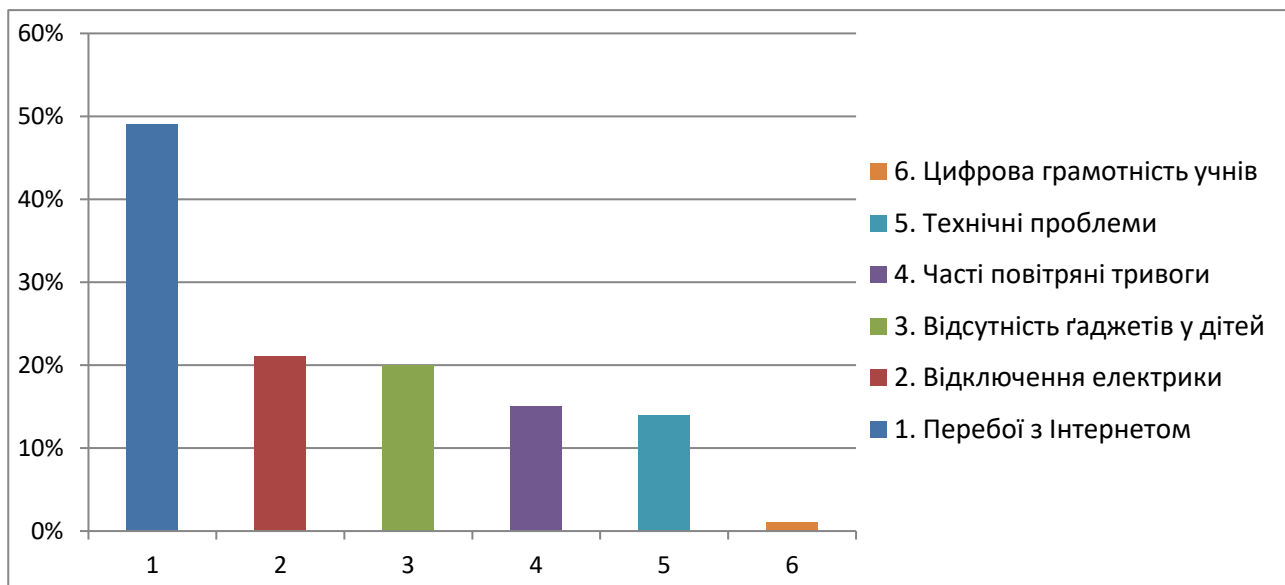
Організація дистанційного навчання неможлива без **технічного забезпечення освітнього процесу**. Більше половини (57%) опитаних педагогів вважають швидкість Інтернету достатньою для проведення навчальних занять, 38% учителів лише частково задоволені послугами інтернет-провайдера, а 5% – швидкість Інтернету вважають такою, що не дає можливості належним чином здійснювати дистанційне навчання.

Більшість (57%) учителів проводять дистанційні заняття з дому, але користуються шкільним ноутбуком/планшетом. Водночас 43% вчителів зазначили, що дистанційне навчання здійснюють зі школи, проте зі свого ноутбука. Це може свідчити про потребу кращого забезпечення педагогів комп'ютерною технікою для проведення дистанційних навчальних занять.

Для забезпечення повноцінного освітнього процесу на відстані, окрім технічного інструментарію, вчителю необхідно володіти низкою професійних та особистих компетентностей, які дозволять зацікавити та організувати учнів, утримати їхню увагу на дистанційному уроці. Педагогічне партнерство та обмін досвідом – одна із форм методичної роботи, перевагами якої є активна співпраця вчителів, комунікація, з метою поповнення своєї педагогічної скарбнички. За результатами анкетування з'ясовано, що більшість опитаних учителів продовжують під час дистанційного навчання **обмінюватися досвідом зі своїми колегами** та підвищувати свій фаховий рівень у шкільних методичних спільнотах та на засіданнях педагогічної ради (95%), онлайн-тренінгах, воркшопах та вернісажах педагогічних ідей (близько 40%).

Рівень якості організації дистанційного навчання та проведення онлайн-занять значною мірою залежить від **цифрової грамотності вчителів**. За інформацією від керівників закладів освіти протягом останніх трьох років у лише 15 (37,5%) ЗЗСО всі вчителі підвищили кваліфікацію з питань цифрової грамотності, у 22 (55%) закладах освіти переважна більшість педагогів підвищували свій фаховий рівень з цього питання. Однак у трьох ЗЗСО рівень підвищення кваліфікації педагогів з питань цифрової грамотності за останні 3 роки не сягнув і 50% (ЗЗСО Глобинської, Машівської та Полтавської ТГ).

У таблиці відображено ранжування **найбільш значимих для вчителів проблем, що виникали під час проведення онлайн-занять.**

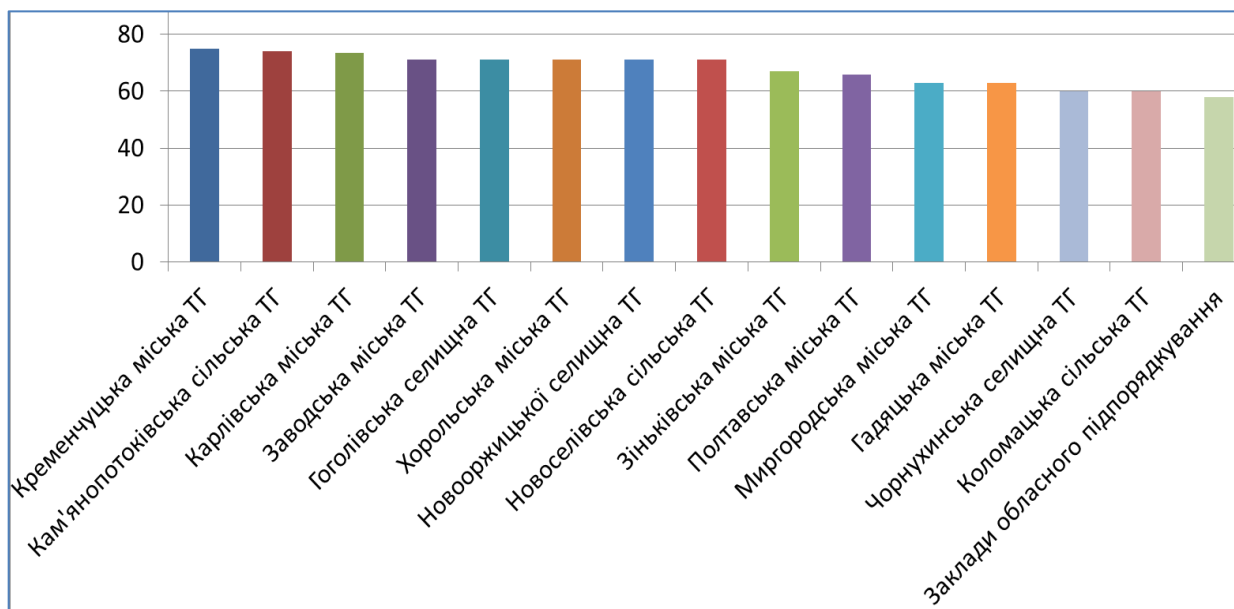
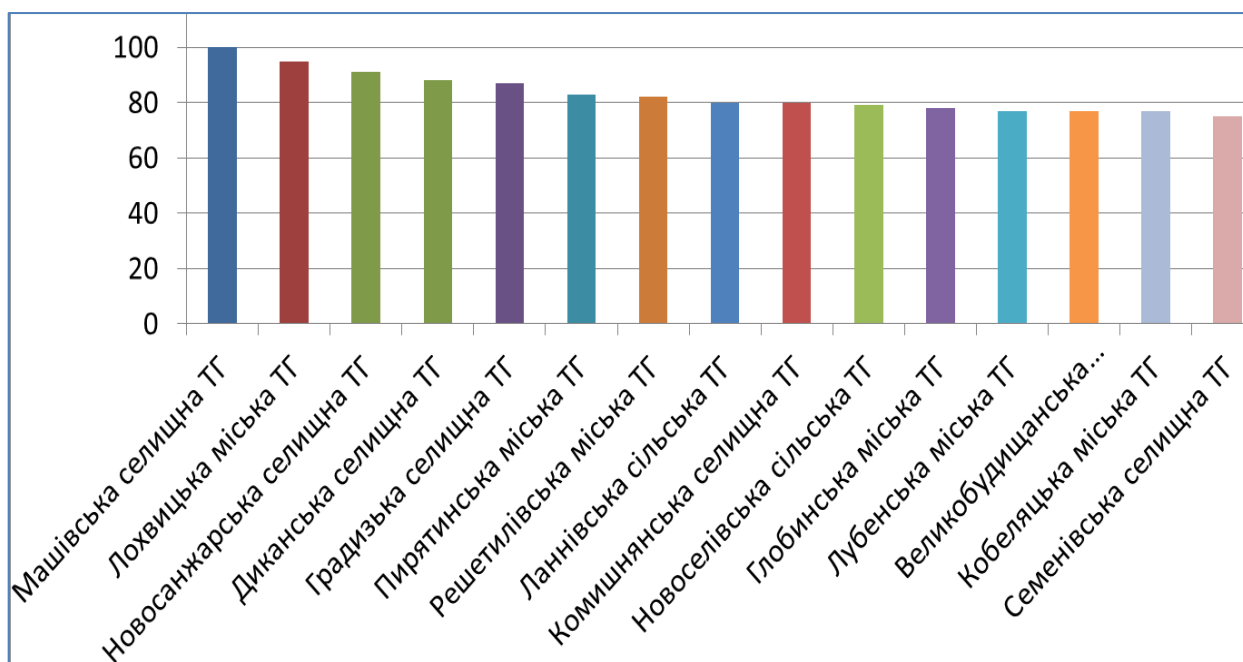

Результати моніторингу показали, що не зважаючи на проблеми, що виникають під час проведення дистанційних занять, переважна більшість (77%) учителів, 80% батьків та більшість (68%) учнів **задоволені організацією дистанційного навчання у закладі освіти.**

У 40 ЗЗСО, що потрапили до вибірки, було анкетовано 933 (100%) учителів всіх освітніх галузей, із них: зі званням «Учитель-методист» – 132 (14,1%) педагоги, «Старший учитель» – 135 (14,5%); учителів вищої кваліфікаційної категорії – 236 (25,3%), першої категорії – 191 (20,5%), другої категорії – 99 (10,6%), спеціалістів – 140 (15%).

Під час проведення моніторингу фахівцями управління Служби було відвідано 181 навчальне заняття, з них: синхронних – 163, асинхронних – 18. Згідно програми моніторингу відвідування занять здійснювалось переважно у 2-их класах – 28 уроків, 5-их класах – 39 уроків, 9-их – 42 уроки, 11-их – 22 уроки. Крім того було відвідано 12 уроків у 8-их класах, 10 уроків – у 4-их класах, 8 уроків – у 7-их, 9 уроків – у 6-их, 6 уроків – у 3-іх класах, 4 уроки – у 10-их класах, 1 урок – у 1-ому класі.

Одним із показників якісної організації дистанційного навчання є **кількісний показник підключених здобувачів освіти до синхронних занять, що проводяться у ЗЗСО.** У таблицях зазначено відсоток відвідуваності дистанційних уроків у ЗЗСО територіальних громад, де побували фахівці управління Служби під час проведення моніторингу:

Середній відсоток відвідування учнями дистанційних синхронних занять становить близько 72%. При найнижчому – 43% в одному із ЗЗСО Полтавської ТГ та найвищому – 100% у ЗЗСО Машівської ТГ. Слід відмітити, що і в першому, і в другому випадку це сільські малокомплектні школи. Водночас варто зазначити, що попри більшу наповнюваність класів та кращу швидкість Інтернету у містах, під час моніторингу показник підключення здобувачів освіти до синхронних онлайн-занять та увімкнення камер у ЗЗСО сіл та селищ був дещо вищий.

Відповідно **норм Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти**, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 25 вересня 2020 року № 2205, зареєстрованого в Міністерстві

юстиції України 10 листопада 2020 р. за № 1111/35394 (далі – Санрегламент) в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації іншого характеру безперервна тривалість навчальних занять при організації дистанційного навчання у синхронному форматі не повинна перевищувати для учнів: 1-2 класів - 2 навчальних занять по 30 хвилин або 3 - по 20 хвилин; 3-4 класів - 2 навчальних занять по 45 хвилин або 3 - по 30 хвилин, або 4 - по 20 хвилин; 5-6 класів - 2 навчальних занять по 45 хвилин або 3 - по 35 хвилин, або 4 - по 25 хвилин; 7-9 класів - 2 навчальних занять по 45 хвилин або 3 - по 40 хвилин, або 4 - по 30 хвилин, або 5 - по 25 хвилин; 10-11 класів - 3 навчальних занять по 45 хвилин або 4 - по 35 хвилин, або 5 - по 30 хвилин, або 6 - по 25 хвилин (зміни до розділу V внесено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01.08.2022 № 1371). Водночас, під час моніторингу встановлене **перевищення норми тривалості синхронних навчальних занять** на 55 (34%) відвіданих уроках (третина відвіданих занять!). Майже повністю не дотримано норм Санрегламенту щодо тривалості синхронних занять у ЗЗСО вибірки Великобудушчанської, Зіньківської, Карлівської, Машівської, Терешківської територіальних громад; лише частково дотримані норми тривалості навчальних занять у ЗЗСО Глобинської, Гоголівської, Коломацької, Новоселівської, Пирятинської, Полтавської ТГ. Перевищення норм тривалості синхронних навчальних занять протягом дня може негативно вплинути на стан здоров'я учнів.

У частині 6 розділу V Санрегламенту зазначено, що тривалість виконання завдань для самопідготовки учнів у позанавчальний час не рекомендується більше 1 години у 3-5 класах та 1,5 години у 6-9 класах, 2 години - у 10-11(12) класах. Учням 1-2 класів не рекомендуються обов'язкові завдання для самопідготовки у позанавчальний час.

Як було з'ясовано за результатами анкетування здобувачів освіти 9 та 11 (10) класів, **на самостійне виконання завдань під час дистанційного навчання** вони витрачають: 2-3 години – 48% опитаних учнів; більше 3 годин – 19%. Що, з урахуванням часу на самостійне виконання учнями завдань під час онлайн-занять та виконання завдань для самопідготовки у позанавчальний час, може відповідати вимогам Санітарного регламенту. Водночас, майже чверть опитаних батьків учнів 5-их, 9-их, 11-их (10-их) класів зазначила, що їхні діти витрачають на виконання домашніх завдань більше 3 годин, а близько половини батьків вказали час – 2-3 години. Що є перевищення норм Санрегламенту для учнів майже всіх класів. Крім того, близько половини (40%) опитаних батьків зазначили, що об'єм навчального матеріалу для самостійного опрацювання дитиною значно більший,

ніж завдання розглянуті під час спілкування на онлайн-заняттях. Таким чином, можна зробити висновок, що близько половини учнів базової та профільної школи під час дистанційного навчання отримують такий об'єм завдань для самостійного опрацювання, що потребує більшого часу на його виконання, ніж того вимагає Санрегламент.

Майже всі опитані учителі (96%) зазначили, що під час дистанційного навчання надають перевагу синхронним заняттям.

На думку 53% опитаних вчителів найбільш ефективними для учнів **під час дистанційних занять є завдання** практичного характеру, майже чверть педагогів надають перевагу творчим завданням, 13% – пошуковим, 10% – репродуктивним. Водночас, на більше, ніж половині відвіданих дистанційних синхронних навчальних заняттях вчителі надавали учням завдання репродуктивного характеру, інколи – пошукові, зрідка – творчі.

У відповідях на питання анкети педагоги зазначили, що надають перевагу таким **засобам навчання**: графічні засоби (карти, малюнки, схеми тощо) – 95% вчителів, підручники та навчальні посібники – 92%, об'єкти навколишнього середовища – 42%.

Серед **електронних засобів навчання** вчителі вказали на застосування презентацій – 94% педагогів, відео з Youtube – 92%, електронні підручники та ігрові навчальні платформи – 63%, матеріали сайту «Всеукраїнська школа онлайн» – 60%, інтерактивні дошки – 45%. Найменше вчителі вказали на використання під час дистанційних занять власних відео – 24% та матеріалів із власного сайту/блогу – 6%. Інформація щодо використання електронних засобів навчання практично повністю співпадає із інформацією, яку зазначили у своїх анкетах учні. Водночас, **під час моніторингу дистанційних онлайн-занять вчителі найчастіше використовували** презентації та електронні тести, завантажені з мережі (зрідка – власні), електронні підручники та фрагменти відео з Youtube, інтерактивні дошки, зрідка – електронні ігрові платформи. Загалом, на 92% відвіданих синхронних/асинхронних навчальних заняттях учителі використовували, у більшій чи меншій мірі, електронні освітні ресурси.

На переважній більшості відвіданих навчальних занять спостерігається **стійкий зворотний зв'язок між учасниками освітнього процесу**. Разом з тим, на близько чверті дистанційних занять комунікація педагога відбувалась із обмеженою кількістю ініціативних (2-3) учнів, тоді коли решта здобувачів освіти залишались пасивними слухачами.

Під час анкетування 95% учителів зазначили, що завжди надають учням **інструкції щодо виконання домашніх завдань** на дистанційних

синхронних/асинхронних навчальних заняттях; 5 % учителів повідомили, що такі інструкції надають інколи. Разом з тим, лише 64% опитаних учнів заявили про пояснення вчителями домашніх завдань, третина – повідомила, що завдання пояснюються інколи, а 3% учнів пояснень не чули ніколи. На більшості відвіданих навчальних занять педагоги хоча б частково, але надавали інструкції щодо виконання завдань, у тому числі – домашніх.

Результати анкетування показали, що **процедура оцінювання навчальних досягнень** зрозуміла, своєчасна і доступна з більшості предметів для 80% здобувачів освіти. 78% опитаних учнів повідомила, що оцінювання їх досягнень з більшості предметів відбувається на освітній платформі. Для 62% здобувачів освіти оцінки доступні для перегляду в електронному щоденнику. Викликає занепокоєння інформація від третини опитаних учнів, що з деяких предметів оцінки виставляються не зрозуміло за що, а половина (52%) опитаних учнів повідомила, що їх оцінювання відбувається безпосередньо під час занять.

Більше половини опитаних учителів зазначили, що критерії оцінювання доступні і зрозумілі для учнів, а результати навчальних досягнень здобувачів освіти фіксують в електронному щоденнику чи повідомляють учням індивідуально.

Під час спостереження за дистанційними заняттями педагоги майже не пропонували учням здійснити **само- чи взаємооцінювання**, що не сприяло позитивній мотивації здобувачів освіти, формуванню відповідального ставлення учнів до результатів навчання, академічній доброчесності. Формувальне оцінювання, елементи само- та взаємооцінювання переважно використовували учителі у класах НУШ.

Характеризуючи **тенденції щодо втрат у результатах навчання**, 21% опитаних учителів зазначили про рівень здобутих знань учнів під час дистанційного навчання знизився; 19% педагогів вважає, що рівень знань дітей залишився без змін; 53% – попри все, учні отримують багато нового та корисного, а 6 % учителів вважають, що у дітей значно збільшився обсяг знань та отриманих навичок. Разом з тим, майже третина опитаних учнів зазначила, що під час дистанційного навчання отримують багато інформації, яку не розуміють та не знають, де використати. З ними згодні 17% опитаних батьків. Для 6% опитаних здобувачів освіти та 14% їхніх батьків отриманої інформації замало, а учні змушені самотійно здобувати знання. Більшість (56%) учнів зазначила, що отримують багато корисної інформації, яку зможуть використати у житті, з ними згодні 60% опитаних батьків.

Загальну тенденцію щодо втрат у результатах навчання під час дистанційного навчання та з позиції учасників освітнього процесу можна прослідкувати у таблиці (%):

<i>Учасники освітнього процесу</i>	значно збільшився обсяг знань та отриманих навичок (%)	попри все, отримано багато нового та корисного	отримано багато інформації, яку можна використати у житті	багато інформації, яку учні не розуміють; не знають, де використати	інформації не достатньо, змушені дізнаватись більше самостійно	
		Рівень знань залишився без змін			Рівень знань знизився	
<i>учителі</i>	6,2	19,1	53,8	20,9		
<i>учні</i>	11,4	31,9	24,1	26,7	6	
<i>батьки</i>	10,3	29,5	29,4	17,5	13,3	
Загальна тенденція	9,2	26,8	35,7	28,3		

III. Рекомендації

за результатами проведеного моніторингового дослідження організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти Полтавської області у 2023-2024 н.р. (I цикл)

- З метою забезпечення комфортних та безпечних умов для учасників освітнього процесу під час здійснення дистанційного навчання у ЗЗСО передбачити:
 - вибір єдиної електронної платформи з наявністю електронного журналу та щоденника;
 - системне проведення заходів щодо безпечної поведінки у мережі Інтернет всіх учасників освітнього процесу;
 - 100% проходження педагогічними працівниками курсів (тренінгів, майстер-класів), що сприяють підвищенню рівня їх цифрової грамотності;
- З урахуванням технічних можливостей домагатися максимального відвідування учнями синхронних дистанційних навчальних занять та увімкнення камер під час уроків, що сприятиме кращій охопленості учнів навчанням та комунікації учителів і здобувачів освіти.
- Під час організації дистанційного навчання дотримуватись норм Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти,

затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 25 вересня 2020 року № 2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за № 1111/35394 (далі – Санрегламент), зокрема, в частині тривалості навчальних занять та часу, передбаченого на виконання завдань для самопідготовки (домашніх завдань).

4. З метою недопущення перевантаження учнів, на засіданні педагогічної ради (шкільних кафедр учителів-предметників) узгодити питання проведення синхронних та асинхронних навчальних занять, відповідно скоригувати розклад уроків.
5. Під час проведення вчителями синхронних дистанційних занять:
 - раціонально розподіляти час на структурні елементи уроку;
 - акцентувати увагу на організації зворотного зв'язку «вчитель-учень»;
 - передбачити ознайомлення учнів із чіткими та зрозумілими для здобувачів освіти критеріями оцінювання їх навчальних досягнень;
 - наголошувати учням про важливість дотримання принципів академічної доброчесності; вчителям повідомляти про авторство використаних електронних освітніх ресурсів;
 - надавати перевагу компетентнісно орієнтованим завданням та завданням практичного і пошукового характеру;
 - ініціювати проведення само- та взаємооцінювання навчальних досягнень (робіт) учнів;
 - проводити детальний інструктаж (надавати здобувачам освіти алгоритм дій) щодо виконання учнями самостійних робіт під час уроків (виконання домашніх робіт).
6. Під час підготовки асинхронних навчальних занять передбачати надання учням чіткого алгоритму дій щодо виконання всіх видів робіт.
7. Засновникам ЗЗСО, уповноваженим органам у сфері освіти, передбачити здійснення всіх можливих заходів щодо переведення ЗЗСО відповідних територій (де дозволяє безпекова ситуація) на очну форму навчання.